

Б) «Щоб зібратися, мені не дали ні хвилини. В чому був – в тому і повезли. Їхали 18 діб у телячих вагонах. Доки не виїхали з Криму, не давали ні їсти, ні пити. На дверях замок, люки зачинені.. В Узбекистані ми жили під навісами в старих будинках, там, де тримали худобу...Кому як пощастило. Ми довго шукали один одного, щоб з'єднати сім'ю: батьки, четверо братів і сестра. Ми завжди жили очікуванням знову побачити Бахчисарай, кожного дня шукали можливість повернутися на батьківщину. От тільки нам дуже заважала комендатура. Ми не могли виходити з району, де жили, а якщо виходили, могли запросто отримати двадцять років таборів без суду і слідства (Рустем Умеров, киримли, прожив у депортації більше сорока років)» [4, с. 44].

- Які види насильства були застосовані до кримських татар?
- Чи можемо вважати їх порушенням прав людини? Чому?

В) « 2. Оголошуються підозрілими: 1) ті, хто своєю поведінкою або зв'язками, промовами або творами проявили себе прибічниками тиранії, феодалізму і ворогами свободи; 2) ті, хто не може підтвердити джерела свого існування і факт виконання своїх громадянських обов'язків; 3) ті, кому у виданні свідоцтва про благонадійність; 4) державні службовці, усунені або зміщені із своїх посад Національним Конвентом або його комісарами; 5) ті, з колишніх дворян, які є чоловіками, дружинами, батьками, матерями, синами або дочками, братами, сестрами або колишніми служками емігрантів, якщо вони не проявили постійно своєї відданості Республіці; 6) ті, хто емігрував у період від 7 липня 1789 р. до 8 квітня 1792 р. (витяг із Декрету «Про підозрілих, 17.09.1793»)» [5].

- Чи порушувалися права людини в законах якобінців?
- Які саме права людини порушені?

Отже, міжпредметні зв'язки можна використовувати на різних етапах уроку правознавства.

Список використаних джерел

1. Струкевич О. К., Ромаюк І. М., Пірус Т. Н. Історія України: підручник для 8-го класу загальноосвіт. навч. закл. К.: Грамота, 2008. 272 с.
2. Реєнт О. Історія України: підручник для 10 класу загальноосвіт. навч. закл. Рівень стандарту, академічний рівень. К.: Генеза, 2010.
3. Історія епохи очима людини. Україна та Європа у 1900 – 1939 роках: навч. посіб. для 10 кл. загальноосвіт. навч. закл. / Ю. Комарова, В. Мисан, А. Осмоловський та ін. – К.: Генеза, 2004. – 256 с.
4. Все ще повертаючись до Криму: дослідження історії прав людини через медіа. Посібник з навчання прав людини через медіа. Львів: Резонанс, 2011. 116 с.
5. Декрет про підозрілих [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrniga.org.ua>

Сучасні підходи та практичне застосування навчальних методів на уроках правознавства у спеціалізованому закладі

Сосновська Зоя, Ретунська Поліна

Україна як держава проживає зараз один із найскладніших етапів свого формування – виборює своє право на існування, державність, на свою історію, на свою культуру, європейські правові цінності, що значно змінює підходи та педагогічні методи для навчання та виховання учнів. Необхідно навчити дітей правильно діяти в реальних життєвих ситуаціях, приймати правильні рішення в межах чинного законодавства, бути

відповідальними громадянами. *Основне завдання вивчення правознавства в закладі освіти – підготувати учнів до самостійного життя в нових реаліях світу, що змінюється щодня.*

Саме під час вивчення профільного курсу правознавства закладаються основи правомірної поведінки учнів, виробляються уміння аналізувати суспільно-політичні події в Україні та світі, критично їх оцінювати. Монолог учителя на занятті в сучасних умовах вже не є ефективним методом навчання, як раніше. *Зараз потрібно не просто навчати, а вчити самостійно вчитися* [1, с. 121].

Реалізація такого завдання вимагає значних змін як у компонентах освіти, так і в методах навчання. Планувати урок правознавства необхідно так, щоб учень мав можливість самостійного пошуку в набутті нових знань, у розв'язанні питань проблемного характеру. Створення на занятті атмосфери доброзичливості дає можливість кожній дитині, незалежно від рівня підготовленості, вільно висловлювати свою точку зору, бути почутими та позитивно реагувати на конструктивну критику. Атмосфера діалогу з учителем і однокласниками формує впевненість у собі, вільне володіння термінами і поняттями, рівень культури мови, що з часом переростає у фахову майстерність працівника правоохоронних органів.

Саме з метою опанування професійних навичок вступають на навчання до ліцею з профільним рівнем вивчення правознавства учні, мріючи продовжити династію правоохоронців.

Для цього ми намагаємося використовувати інтерактивні методики на занятті (онлайн чи офлайн), навчати дітей вчитися та відчувати задоволення від самого процесу навчання. Найбільш ефективними з цих методів є проведення ділових ігор, дискусій, аналіз нормативних актів, застосування «мозкового штурму», роботи в парах і малих групах, індивідуальні та групові творчі вправи. Це навчає молоду людину ефективно керувати своєю поведінкою, будувати відносини з іншими людьми й ефективно взаємодіяти з державними органами та їх представниками в подальшому житті та професії [4, с. 98].

Великий педагог К. Д. Ушинський стверджував, що для дитини гра – це дійсність, і дійсність значно цікавіша, ніж та, яка її оточує. Цікава вона для дитини тому, що частково є її творінням. Рольова гра виховує потребу знати, що дитина не опиниться поза грою. У практичній діяльності найкращий результат дає впровадження роботи у малих групах (4 – 6 осіб), де учні самостійно формують групи зі своїми друзями й мають високий рівень розкутості.

Процес роботи над підготовкою теми заняття має постійно контролюватися педагогом. Він є координатором, який надає поради, змінює напрям роботи і підбір необхідного матеріалу. Підсилюється згуртованість колективу, підвищується ефективність уроку, росте рівень зацікавленості предметом. Рецензування відповіді товариша і практика проведення автентичного оцінювання сприяють покращенню комунікативних навичок учнів [10, с. 21].

Для формування стійкої навички уміння учнів працювати з документами та джерелами на занятті моделюється професійна діяльність.

Один із прикладів: «Судове засідання». Кожен учасник має діяти за процесуальними вимогами щодо їх ролі: суддя, прокурор, захисник, присяжні; оголошується юридична задача, розподіляються ролі, встановлюється регламент. *Метою такого прийому є надання правової оцінки наведеним юридичним фактам при розгляді ситуації та застосування текстів нормативних актів.* Побудова уроків таким чином дає можливість педагогу виявити прогалини у знаннях і психолого-педагогічні особливості кожної дитини, а найслабший учень має змогу опанувати бодай мінімум

знань. Учня ставимо в центр шкільних відносин і намагаємося зробити все, щоб кожній дитині забезпечити максимальний розвиток [3; 9, с. 12].

Інший приклад. Проєкт підготовлений заздалегідь.

Тема проєкту: «Звичаї, правила та закони в різні періоди державотворення України».

Мета: ознайомити учнів з історичними особливостями появи звичаїв, правил і законів України; їх модернізація відповідно до періоду становлення державності; навчити розрізняти поняття і пов'язувати з певним періодом; набуття навичок роботи у малій групі, колективного обговорення питань навчання; складання та виконання правил колективного життя; аналізувати правову ситуацію; формувати розуміння необхідності дотримання законів і правил суспільного життя; виховувати в учнів активну громадянську позицію [12, с. 65].

Підготовка проєкту до презентації:

У ході підготовки учні об'єднуються в малі групи для роботи над окремими аспектами загального завдання. Передбачається об'єднання зусиль школярів, учителів, родини.

1-ша група готує матеріал на тему «Що таке звичаї, традиції, правила, коли вони виникли і чому їх необхідно дотримуватися? Якими повинні бути правила (у формі презентації)».

2-га група готує матеріал на тему «Правила співіснування людей у суспільстві. Класифікація правових норм, їх історичний розвиток».

3-тя група готує матеріал на тему «Закони, що мають найвищу юридичну силу. Що таке Конституція?».

Що потрібно для захисту?

1. Доповідь за визначеною темою.
2. Розробка групи, яка розкриває концепцію питання.
3. Презентація науково-теоретичного узагальнення обраної проблеми.
5. Демонстраційний стенд, який складається з декількох планшетів, кожний з яких відповідно ілюструє етапи роботи над проєктом (за технічною можливістю).

Представлення матеріалів дослідження

Може виконуватись у різних формах: виступ перед учнівським колективом; розігрування рольової гри (доповідач, опонент, рецензент, спостерігач); видання правового журналу [6, с. 63].

Завдання проєкту:

- проінформувати аудиторію про актуальність обраної проблеми;
- ознайомити учасників проєкту з результатами етапу збору та аналізу інформації;
- розповісти про практичну діяльність у ході реалізації проєкту й
- у цікавій, ігровій формі опанувати теоретичні та практичні знання.

Правила представлення результатів проєкту:

1. Для усних повідомлень відводиться 4-5 хв, протягом яких подається найважливіша інформація одного з етапів вирішення проблеми з використанням демонстраційного стенду або презентації.

2. У представленні проєкту беруть участь усі учасники дослідження: це буде переконливим свідченням того, що всі учні разом працювали над ним.

3. Під час виступу можна використовувати заздалегідь підготовлені записи, але не бажано ними користуватися, відповідаючи на уточнюючі запитання учасників проєкту.

4. Підкріплювати факти юридичними обґрунтуваннями.

Критерії оцінювання проєкту:

1. Значущість і актуальність порушених проблем.

2. Коректність запропонованих методів дослідження та методів обробки отриманих результатів.

3. Активність учасників проєкту відповідно до їхніх індивідуальних здібностей.

4. Характер відносин і взаємодопомоги учасників.

5. Уміння аргументувати свої висновки, лаконічність відповідей.

6. Естетичне оформлення результатів виконаного проєкту та рівень навченості використання джерельної бази.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Додатковий азарт, що сприяє засвоєнню знань за темою, додається за рахунок методу змагальності. *Під час інтерактивного навчання учні вчать бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати продумані рішення* [7, с. 14].

Те, що я чую, я забуваю.

Те, що я бачу, я пам'ятаю.

Те, що я роблю, я розумію.

Ці три твердження обґрунтовують необхідність використання активних методів навчання.

Учитель постійно працює над собою, бо має бути цікавим новій генерації громадян України, має бути драйвером руху євроінтеграційних процесів у освіті, експериментатором із життєвим досвідом.

Список використаної літератури

1. Андрусишин Б. І., Гуз А. М. Методика викладання шкільного курсу «Основи правознавства»: підручник. К.: Знання, 2008. 301 с.
2. Бистрова Н. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. URL: <http://apir.org.ua/wpcontent/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>
3. Державний стандарт базової та повної середньої освіти (затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 р., № 24)
4. Кметь В. Б. Використання пізнавальних завдань і задач у пошуково-дослідницькій діяльності учнів. *Історія та правознавство*. 2007. № 14 (114).
5. Крапив'янський С. М. Методика викладання «Основ правознавства». Курс лекцій. Ніжин: Видавництво НДУ імені М. Гоголя, 2004. 212 с
6. Криштанович М. Ф. Шляхи впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик викладання правознавства у закладах загальної середньої освіти. *Теоретичний та науково-методичний часопис. Вища освіта України*. 2019. 2 (73). С. 63–67.
7. Ніколаєва О. Колективний проєкт: підготовка та захист: Технологія реалізації методу проєктів. *Завуч (Шкільний світ)*. 2005. № 31. С.14 – 17.
8. Пантелей Л. М. Застосування методу проєктів для формування ключових компетентностей особистості. *Історія та правознавство*. 2006. № 8-9. С. 21 – 23.
9. Поліщук Л. Рольова гра на уроках історії та права. *Історія України*. 2003. № 2. С. 12–13.
10. Софій Н. Інноваційні методи навчання і виховання. *Сучасна освіта*. 2007, 28 жовтня.
11. Чужикова В. Г. Методика викладання права. К: КНЕУ, 2009.
12. Шкуропат Л. Розвиток самодостатньої особистості через впровадження проєктної технології. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2005. № 5-6. С. 65 – 68.